

Gras is om in te liggen, deel 104.

Joep Spronk.

Nieuwe taxa voor de flora van Eindhoven van 2007 en 2008.

In deel 99 van deze inmiddels iets onregelmatig verschijnende rubriek is de lijst behandeld van nieuwe soorten rond Eindhoven uit de periode 2000-2006. Het aantal nieuwe taxa is de afgelopen twee jaar weer zo groot geworden dat ook de niet reguliere werkgroepleden die toch plantjes kijken tot vinden, hiervan op de hoogte worden gesteld.

Wederom gaat het om nieuwe soorten, dus geen nieuwe vondsten van uiterst zeldzame planten: geen derde vindplaats van Vlozegge (*Carex pulicaris*) en wederom zijn de meldingen van alleen genusnamen uitgesloten alsmede de recente onderscheiden ondersoorten van lokaal voorkomen soorten.

Tabel 1 bevat een totaal overzicht van de meldingen van de 'nieuwe' soorten

tabel 1: aantallen per jaar

jaar	aantal meldingen	aantal eerste meldingen
2007	34	30
2008	67	35

De aantallen nieuwe soorten zijn fors hoger dan die uit de eerste vijf jaar van het nieuwe decennium. Alleen 2006 heeft vergelijkbare aantallen (Spronk 2006). Het is niet zo dat dit een gevolg is van een plotselinge verandering in de flora, slechts wijst het op toevallig (?) bezoek aan hokken waarin nogal wat anthropogene activiteiten plaatsvinden – in platter Nederlands waar veel gerommeld (o.a. ingezaaid) wordt.

Over inzaaien valt nog wel iets aanvullends te melden: tijdens een bezoek dit jaar (2008) trof de floristische werkgroep op een braakliggend terreintje in de Eindhovense Irisbuurt (aan de Breitnerlaan) heel wat niet oorspronkelijke planten. Helaas werd vastgesteld dat eenzelfde soortencombinatie groeide langs de Dommel tussen de Vestdijk en de Kanaalstraat. Ik ga er vanuit dat de bewoners van de Iriswijk in ieder geval geen soorten uitzaaien langs de Dommel, maar ik hoop toch dat in ieder geval geen medewerkers van de gemeente de onzalige idee hebben gehad om de Dommeloevers te 'verrijken' met Gele ganzenbloem (*Glebionis segetum*), Korenbloem (*Centaurea cyanus*) of Perzische klaver (*Trifolium resupinatum*). Dat zou ernstige afbreuk doen aan de vondsten van Klimopwaterranonkel (*Ranunculus hederaceus*), Blauwe waterereprijs (*Veronica anagallis-aquatica*) en Vlottende waterranonkel (*Ranunculus fluitans*) in de Dommel bij het Stratumseind en het van Abbemuseum.

Terug naar het onderwerp: de verdeling van de nieuw gevonden soorten naar status is weergegeven in tabel 2. Uit de tabel blijkt dat het aantal nieuwe meldingen 189 bedraagt en dat het handelt om 105 soorten (in ruime zin).

Deze 105 soorten en ondersoorten zijn onder te verdelen in in Nederland inheemse soorten en uitheemse. Het zal wel niemand verbazen dat van de 105 'nieuwe' taxa in onze omgeving het grootste deel bestaat uit verwilderingen en adventieven. In tabel 2 wordt de verdeling gegeven.

tabel 2: status van de nieuwe taxa

categorie	aantal
wild in Nederland	18
adventief	8
verwilderd	38

De wilde soorten zijn die, die vermeld staan op de Standaardlijst van de Nederlandse flora 2003 (Tamis et al. 2004). Daarin zijn ook opgenomen de soorten die recent tot de Nederlandse flora gerekend worden, dus ingeburgerde adventieven en ook enkele generaties volhoudende verwilderingen.

Verwilderde soorten

De lijst van verwilderingen wordt zonder commentaar gegeven, alleen het jaar van de meldingen en het aantal meldingen zijn vermeld.

Het zijn:

	<i>Allium moly</i>	2008	1
	<i>Arenaria montana</i>	2008	1
Zijdeplant	<i>Asclepias syriaca</i>	2008	2
Astilbe	<i>Astilbe japonica</i>	2008	1
Indisch bloemriet	<i>Canna indica</i>	2007	1
Judasboom	<i>Cercis siliquastrum</i>	2007	1
Andijvie	<i>Cichorium endivia</i>	2007	1
Hemelsblauwe commelina	<i>Commelina coelestis</i>	2008	1
Boerenkrokus	<i>Crocus tommasiniana</i>	2008	1
Kardoer	<i>Cynara cardunculus</i>	2007	1
Epimedium	<i>Epimedium alpinum</i>	2008	1
Bloedooievaarsbek	<i>Geranium sanguineum</i>	2008	1
Groot nagelkruid	<i>Geum macrophyllum</i>	2007, 2008	3
Rode hoornpapaver	<i>Glaucium corniculatum</i>	2008	1
Gekroonde ganzenbloem	<i>Glebionis coronarium</i>	2008	3
Purperklokje	<i>Heuchera sanguinea</i>	2008	1
Kruishyacint	<i>Hyacinthoides x massartiana</i>	2008	1
Mansbloed	<i>Hypericum androsaemum</i>	2007, 2008	3
Kerria	<i>Kerria japonica</i>	2007	1
Grootbloemig vlas	<i>Linum grandiflora</i>	2008	2
Tulpenboom	<i>Liriodendron tulipifera</i>	2007, 2008	2
Schijnpapaver	<i>Meconopsis cambrica</i>	2007, 2008	2
Boerentabak	<i>Nicotiana rustica</i>	2007	1
Tabak	<i>Nicotiana tabacum</i>	2007	2
Kaneelschijnbeuk	<i>Nothofagus antarctica</i>	2007	1
	<i>Nymphaea marliacea</i>	2007, 2008	3
Lampepoetsersgras	<i>Pennisetum alopecuroides</i>	2007	1
Kogelduizendknoop	<i>Persicaria capitata</i>	2007, 2008	2
Japanse bamboe	<i>Pseudosasa japonica</i>	2008	1
Gladde sumak	<i>Rhus glabra</i>	2007	1
Kleverige salie	<i>Salvia glutinosa</i>	2007	1
	<i>Spiraea x bumalda</i>	2007	1
Ruwe smeewortel	<i>Symphytum asperum</i>	2008	1
Groot afrikaantje	<i>Tagetes erecta</i>	2008	1
	<i>Thalia dealbata</i>	2007	1
Blauwe regen	<i>Wisteria sinensis</i>	2008	1
Yucca	<i>Yucca gloriosa</i>	2008	1
Zinnia	<i>Zinnia elegans</i>	2008	1

Adventieve soorten

Bij de adventieve soorten die nieuw gevonden zijn in de regio moet ik ook met enige schroom de

volgende soorten noemen die – zonder uitgezaaid te zijn – groeien in de volkstuin van mijn lief. Het zijn: Eenbloemige veldkers (*Cardamine corymbosa*) en Kalkdoddegras (*Phleum phleoides*). Dat op het terrein van deze volkstuin rupsen gezien zijn van Neushoornkevers, imago's van de Koninginnepage en een Wezel gaat buiten het kader van deze rubriek.

Andere adventieven zijn:

- Liggende majer (*Amaranthus deflexus*): Woensel-west in een perk met *Hypericum*
- Paardengras (*Ceratochloa cathartica*): op het terrein in Eindhoven-Nieuwe Erven waar de barakken van de pastoor verwijderd zijn; dit is hetzelfde terrein waar in de jaren '70 Valkruid (*Arnica montana*) in de regio voor het laatst groeide
- Kruijkattenstaart (*Lythrum junceum*): Eindhoven, Drents Dorp: zie het verslagje over het ruderaal terrein in Spronk 2007
- Ongelijkbladig vederkruid (*Myriophyllum heterophyllum*): na lange tijd heeft dit Vederkruid zijn identiteit prijsgegeven. Het voorkomen in het 'kanaal' ten oosten van de Mosbulten staat niet op zichzelf. Er zijn ook vondsten gedaan van de soort in (meer langs) het Wilhelminakanaal voornamelijk tussen Lieshout en Breugel en bij Son. Daar komt Ongelijkbladig vederkruid voor in de kunstmatige, luwe uitsparingen die een aantal jaren geleden langs het kanaal gegraven zijn. Iets ten zuidoosten van ons inventarisatiegebied komt de soort massaal voor in de Noordervaart.
- Kransgras (*Polypogon viridis*): de ouderen onder ons hebben best wel gehoopt de *Agrostis semiverticillata* uit Hubbard's Grasses te vinden. Dat is pas in 2008 gelukt. Eerst in den Bosch en later in twee hokken in Eindhoven: Oud-Strijp en 't Schoot. In het laatste hok werd Kransgras op 3 verschillende plaatsen gezien, zowel langs stoep als in een perkje.

Wilde soorten

Na introductie én stabilisatie (of uitbreiding) zijn in de standaardlijst van de Nederlandse flora soorten opgenomen die menig lezer eerder onder het kopje adventieven had verwacht of soms onder verwildering. De soorten hiervan die voor het eerst in en rond Eindhoven werden gevonden zijn toch vermeld in het onderdeel 'wilde soorten' van de lijst. Verder zijn er natuurlijk ook nieuwe lokale meldingen van vanouds in Nederland voorkomende taxa.

- Donzige klit (*Arctium tomentosum*): in 2007 langs de Dirck van Hornelaan in Waalre. In de jaren '30 en '40 kwam de soort wel regionaal voor, maar recent was Donzige klit alleen gevonden bij Boxtel (1999) en Someren (2000).
- Voszegge (*Carex vulpina*): Helmond-noordwest op een ruderaal terrein aan het oude kanaal. Eerste vondst in de regio van een soort waarvoor we normaliter naar den Bosch en Oss moeten.
- Stijf hardgras (*Catapodium rigidum*): er zijn maar weinig beschermde grassen in het land, maar Stijf hardgras is er een van. Dat de soort opduikt in Eindhoven betekent een uitdaging voor de gemeente en de voor deze organisatie werkende stoepborstelaars en plantenbranders. Het is overigens niet ongebruikelijk dat dit gras opkomt in de steden. Stijf hardgras werd in 2007 in ruime hoeveelheden gevonden in Vaartbroek langs een pad aan een tuinmuurtje.
- Hoge fijnstraal (*Conyza sumatrensis*): In de vorige lijst werd Gevlamde fijnstraal (*C. bonariensis*) opgevoerd als nieuwe soort voor de regio en nu is het de beurt aan Hoge fijnstraal. We kennen de soort sinds 2007. Vanaf dat moment zagen we de soort in 13 kilometerhokken. Dat is een zodanig groot aantal dat het woord 'kennen' van de vorige zin waarschijnlijk wel 'herkennen' of zelfs 'onderkennen' moet zijn (het wakker worden van floristen – ook onszelf - wordt al vanaf deel 1 van deze serie behandeld). Hoge fijnstraal werd volop gevonden in Strijp, 't Ven, Oud-Strijp, Eindhoven-centrum, Irisbuurt, Stratum en Helmond-noordwest. Vooral de hoeveelheden rond complex S zijn indrukwekkend. Een afwijkende standplaats is die bij Best. Daar groeit Hoge fijnstraal in het boerenland. Ook Gevlamde fijnstraal is spectaculair vooruit gegaan. Een beschermend hekje rond de soort zoals bewoners van de Iriswijk suggereerden, zal wel niet nodig zijn.
- Goudknopje (*Cotula coronopifolia*): een enkel exemplaar op het afbraakterrein in 't Ven, waar in 2007 al zoveel merkwaardigheden opschoten. In 2008 werd het terrein regelmatig (dwz zo'n drie keer) geëgaliseerd, misschien om te voorkomen dat het er floristisch mooi zou worden. Het is juist

een van de sterke punten van een stad dat er ruderaal en verwaarloosde terreinen zijn en dat zij zich dan weer hier en dan weer daar bevinden. Het zal toch ook wel veel goedkoper zijn om in de paar jaar dat een terreintje braak ligt, de plantjes maar te laten groeien. Het risico dat er beschermde soorten komen te staan is zeer klein, maar wie trekt zich daar uiteindelijk iets van aan?

- Watercrassula (*Crassula helmsii*): tot nu toe bleef Watercrassula op zo'n 15 kilometer van Eindhoven weg (Westelbeers, Schijndel, St. Oedenrode). De eerste vondst is gedaan in Nuenen in een nieuwere poel bij het Broek.
- Hartbladzonnebloem (*Doronicum pardalianches*): Helmond, in een villawijk bij Overbrug, wel als tuinverwildering.
- *Fallopia x bohémica*: de kruising van Japanse en Sachalinse duizendknoop (*F. cuspidatum* en *F. sachalinense*) werd gevonden bij Wintelre-Roestenburg. De kruising is herkenbaar aan de beharing op de nerven aan de onderzijde van het blad.
- Duits viltkruid (*Filago vulgaris*): bij Batadorp werd een mooi aantal exemplaren van deze soort gezien. Ook Duits viltkruid is een soort die meer en meer voorkomt in steden.
- Ronde ooievaarsbek (*Geranium rotundifolium*): in 2007 in Vaartbroek en in 2008 in Eindhoven-Irisbuurt en Breugel-'t Eigen.
- Frans hertshooi (*Hypericum x desetangsii*): na een uitgebreid dispuut is een exemplaar uit het Dommeldal dat leek op Kantig hertshooi (*H. maculatum subsp. obtusiusculum*) benoemd tot Frans hertshooi, een bastaard van de eerder genoemde ondersoort en St. Janskruid (*H. perforatum*). Onderscheidend zijn de tandjes op de kelkbladen. In hetzelfde jaar 2007 werd het taxon gezien bij Wintelre-Roestenburg en in 2008 wat verderop bij Middelrode op een natuurlontwikkelingssterrein.
- Naakte lathyrus (*Lathyrus aphaca*): de soort is beslist niet uitgezaaid en groeit op het eerder genoemde perceel van de volkstuin in Gennep. Naakte lathyrus groeit langs een stukje waar zand is opgebracht voor een schraallandje. Het zand is afkomstig van het terrein zelf, maar wel van een meter diep.
- Graslathyrus (*Lathyrus nissolia*) is zo'n soort waarvan je meteen weet wat het is ook als je de soort voor het eerst ziet. Er groeiden – inderdaad verleden tijd – twee pollen op het terrein waar de Polynormwoningen waren gesloopt (Eindhoven-Lievendaal). Een suggestie dat de soort ook een tuinplant zou zijn, wordt niet door de literatuur bevestigd.
- Slijkgroen (*Limosella aquatica*): de onvermoeibare Rutger Barendse zag Slijkgroen in Helmond aan de westkant van het kanaal ter hoogte van de Warande. Er bloeiden redelijk wat exemplaren. Slijkgroen is eerder opgegeven van een lokatie aan het Eindhovens Kanaal bij de spoorbrug maar is daar slechts een maal waargenomen.
- Waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*): een opgave uit de provinciale inventarisatie. Deze soort hoort bij de invasieven waar beheerders niet op wachten. Waterteunisbloem bloeit in een gerestaureerd ven bij Steensel. Zelf vond ik daar Witte waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*) toch net iets aardiger.
- Moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*): recent zijn de vondsten in twee hokken bij de Mosbulten, waarmee de soort na zo'n 60 jaar weer terug is in onze regio. Daarnaast zijn er opgaven opgedoken uit de Goorkens en Broekkamp (bij Helmond resp. Mierlo).
- Kransmuur (*Polycarpon tetraphyllum*): een zoveelste aanwinst voor de stadsflora. De stoep- en voegenbewoner werd in ons inventarisatiegebied gezien in Woensel-west waar al een paar meter begroeid werd. Ook aanwezig waren Tengere vetmuut (*Sagina apetala subsp. microcarpa*) Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*) en Middelste teunisbloem (*Oenothera biennis*).
- Harige ratelaar (*Rhinanthus alectorolophus*): tijdens de werkgroepexcursie in Helmond-Brandevoort meende ik in het ootje genomen te worden toen de naam Harige ratelaar viel. Er bloeide één exemplaar. Uit Best kwamen nog twee opgaven van deze soort die toch grotendeels beperkt was tot Zuid-Limburg. De vinders van de Bestse populaties verwachtten dat het verwilderingen betreffen.
- *Salix x capreola*: in 2007 gezien langs de Oirschotse Dijk in een droge greppel. Het is de kruising van Geoorde wilg en Boswilg (*S. aurita* en *S. caprea*).

- Heggenvogelmuur (*Stellaria neglecta*): Onze omgeving is bepaald niet rijk bezaaid met Heggenvogelmuur. Het eerste lokale exemplaar is gevonden op landgoed 'De Wielewaal'. Daarnaast kennen we opgaven uit het gebied ten oosten van Helmond, van Bladel en Casteren.

Als ik langs de lijst wilde soorten loop, zijn er toch namen van soorten die niet ingeburgerd of verwilderd zijn. Ergens leek de aanname gerechtvaardigd dat de lokale flora een maximum percentage zou bevatten van de indigene soorten. Zo langzamerhand begint dat percentage wel erg hoog te worden. Van de soorten van de eerste standaardlijst (1975) komt er lokaal in de periode 1980-2008 ruim 63% voor op 'onze' 625 vierkante kilometer. Tot en met 1989 was dat percentage bijna 53 en tot en met 1999 bijna 57. Ik ben reuze benieuwd naar de soortenlijsten van de komende paar jaar.

Literatuur

- **W Tamis, R vd Meijden, J Runhaar, R Bekker, W Ozinga, B Odé & I Hoste:** LStandaardlijst van de Nederlandse Flora 2003, Gorteria 30, afl 4/5, 2004
- **Joep Spronk:** Gras is om in te liggen, deel 99: nieuwe taxa voor de flora van Eindhoven vanaf 2000, Dubbelloof 99, 5-2006
- **Joep Spronk:** Gras is om in te liggen, deel 103: Een ruderaal terrein in het Drents Dorp, Dubbelloof 103, 5-2007